

7 ta' April, 1998

Imħallfin:-

S.T.O. Joseph Said Pullicino B.A. (Hons.), LL.D. - President
Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.
Onor. Joseph D. Camilleri B.A., LL.D.

Dr. Robert Staines *noe*

versus

Vivian Bianchi u Michael Bianchi *noe*

Preskrizzjoni - Il-Hague Rules

Klawsola li tistipula terminu iqsar minn sena hija invalida billi hi pprojbita mill-paragrafu 8 ta' l-artikolu 3 tal-Hague Rules.

Il-Qorti:-

Dan huwa appell minn sentenza moghtija mill-Onorabli Qorti tal-Kummerç fit-3 ta' Ottubru, 1994 u li biha l-azzjoni attriçi giet iddikjarata preskritta b'terminu ta' disa' xhur skond il-klawsola 5 (B) (4) tal-polza tal-kariku esebita. Is-sentenza appellata taqra hekk:

"Il-Qorti:-

Rat l-att taç-çitazzjoni ta' l-attur *nomine* li biha premissi d-dikjarazzjonijiet neçessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess li s-soçjetà Guillaumier Industries Ltd. importat mill-Belgju, *container* shih ta' hgieg li wasal Malta fuq il-vapur Katjana kif jirriżulta mill-polza tal-kariku Dok. A;

Premess li meta l-*container* gie skarikat u kkunsenjat lill-importatur irriżulta li l-*end caps* ta' l-ippakkjar tal-hgieg kien imxarrab b'konsegwenza li l-hgieg li kien kulurit g'ratlu l-hsara kif gie deskritt fis-*survey* ta' l-*Institute of London Underwriters*,

dok. B;

Premess li ghal din il-*hsara* s-soċjetà assikuratriċi Guardian Royal Exchange Assurance plc., kif kienet obligata, hallset lis-soċjetà importatriċi s-somma ta' tliet mija u sittin lira Maltija (Lm360) bhala kumpens u ghalhekk giet issurrogata fid-drittijiet ta' l-assigurat (dok. D);

Premess li t-trasportatur huwa responsabbli ghal din il-*hsara*;

Talab li l-konvenuti *nomine* jghidu ghar-raġunijiet fuq premissi ghalix din il-Qorti m'għandhiex:

Tiddikjara lill-konvenuti *nomine* responsabbli tal-*hsara* fuq indikata; u

Jiġu kkundannati jhallsu l-attur *nomine* s-somma ta' Lm360 bl-interessi skond il-ligi mid-data tal-pagament, in linja ta' danni sofferti mill-importatur u li d-drittijiet għalihom ġew issurrogati lill-attur *nomine*;

Bl-ispejjeż kontra l-konvenut *nomine*;

Rat in-nota ta' eċċezzjonijiet tal-konvenuti Vivian Bianchi u Michael Bianchi fil-kwalità tagħhom fuq premessa li biha jeċċepixxu:

In linea preliminari l-azzjoni hija preskritta a tenur tal-klawsola 5 (B) (4) tal-polza tal-kariku tal-merkanzija in kwistjoni (dok. G);

Illi subordinatament u mingħajr preġudizzju għall-ewwel

eċċezzjoni, il-preskrizzjoni ta' sena minn dak in-nhar li giet ikkonsenjata l-merkanzija minn fuq il-vapur Katjana;

Illi fil-meritu t-talbiet attriċi għandhom jiġu miċhuda bl-ispejjeż stante li l-eċċipjenti mhumiex responsabbli għall-hsarat allegati;

Illi subordinatament u minghajr preġudizzju għas-suespost, ir-responsabbiltà ta' l-eċċipjenti *nomine* hija limitata skond il-polza tal-kariku relattiva;

Salvi eċċezzjonijiet oħra;

Rat id-dikjarazzjonijiet tal-kontendenti, il-listi tax-xhieda tagħhom, flimkien mad-dokumenti li ġew ešebiti;

Semgħet lix-xhieda prodotta;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Ikkunsidrat li din id-deċiżjoni hija limitata għall-ewwel żewġ eċċezzjonijiet dwar preskrizzjoni li ġew issollewati mill-konvenuti *nomine* u għalhekk ukoll jiġi rrilevat li għal issa l-provi mismugħa ġew limitati għall-fini ta' dawn l-eċċezzjonijiet;

Illi mis-suespost jidher li l-konvenuti *nomine* qegħdin fl-ewwel lok jissollewaw il-preskrizzjoni ta' disa' xhur miftehma bejn il-kontendenti skond il-polza ta' kariku, imbagħad *in subsidium* u minghajr preġudizzju għall-ewwel eċċezzjoni, il-preskrizzjoni ta' sena;

Illi jidher għalhekk illi jekk tirnexxi l-ewwel eċċezzjoni

ma jkunx hemm aktar htiega li tiġi investita ukoll it-tieni eċċezzjoni;

Il-Qorti taghmel hawn referenza ghaż-żewġ noti ta' osservazzjonijiet li ġew sottomessi mir-rispettivi difensuri tal-kontendenti;

Ikkunsidrat li bhala fatt jirriżulta mill-provi li l-vapur Katjana dahal fil-port ta' Malta fl-24 ta' Jannar, 1991 filwaqt li l-kawża ġiet ipprezentata fit-28 ta' Jannar, 1992. Jirriżulta ghal kull fini ukoll li l-importatur effettivament irċieva l-merkanzija fit-30 ta' l-istess xahar u sena;

Ikkunsidrat, li kwantu ghall-preskrizzjoni tad-disa' xhur, hemm klawsola bin-numru 5 (B) (4) fil-polza tal-kariku li tgħid espressament kif ġej:

"Subject to any provision of this clause 5 to the contrary the carrier shall be discharged of all liability under this Bill of Lading unless suit is brought and notice thereof given to the Carrier within nine months after delivery of the goods or the date when the goods should have been delivered";

Illi ma hemmx dubbju li bejn meta waslu u ġew ikkonsenjati l-oġġetti mportati lokalment u kkonsenjati lir-riċevitur sal-mument li ġiet intavolata l-kawża għadda żmien ferm aktar minn disa' xhur - kważi sena. Mela l-kwistjoni hija jekk tali klawsola hijiex wahda valida jew le;

Illi l-konvenuti *nomine* għamlu aċċenn għad-deċiżjoni ta' din il-Qorti, kif diversament ippresjeduta, fil-kawża fl-ismijiet **Av. Dr. A. Sammut noe vs J.G. Gollcher et noe**, ta' l-10 ta' Mejju, 1990, fejn ġie ritenut li bis-subinċiż 6 ta' l-artikolu 3 tal-*Hague Rules* mhuwiex qed jiġi pprojbit ftehim għall-perijodu

anqas. Fi kliem iehor, ma jidhirx li l-projbizzjoni ghandha x'taqsam ma' dak li fil-*Hague Rules* tissejjaħ *the time bar* u r-regola hija limitata għall-kwistjoni tar-responsabbilità u mhux għaž-żmien li fih trid issir l-azzjoni fuq dik ir-responsabbilità. Fil-fatt, jidher li l-projbizzjoni tal-*Hague Rules* tirreferi għal-limitazzjoni ta' responsabbilità dwar "*negligence, fault or duties and obligations*" jew biex naqqas dik ir-responsabbilità tal-vettura;

Minbarra s-suespost, ma jidhirx li l-*Hague Rules* jiffirmaw parti mil-liġi Maltija. Kienet ir-rieda tal-partijiet li dwar preskrizzjoni huma ddeċidew li, a differenza tal-*Hague Rules*, din ghandha tiqsar għal disa' (9) xhur. Ma hemm xejn illegali jew immorali fi ftehim simili u kwindi ghandha tapplika r-regola li *pacta sunt servanda*. Fil-preċitata deċiżjoni, ma' liema din il-Qorti hija konkordi:

"in kwantu din l-espressjoni tal-volontà kontrattwali tal-partijiet hija ammissibbli skond il-liġi tagħna, il-Qorti hija obligata li tapplikaha daqs kull regola oħra tal-liġi";

Ara ukoll id-deċiżjoni in re **J. Galdes noe vs J. Gollcher noe et**, mogħtija mill-Qorti tal-Kummerċ fl-24 ta' Mejju, 1993;

Illi l-argument avanzat mill-attur *nomine* li tali klawwola hija nulla ma jistax jiġi aċċetta il-ghaliex fil-polza ta' kariku in eżami lanqas tirriżulta l-inklużjoni jew l-aċċettazzjoni ta' l-hekk imsejha *paramount clause* - għalkemm anke f'dan il-każ ikun ifisser biss li l-*Hague Rules* ikunu applikabbli meta wiehed mill-portijiet ikun ta' pajjiż firmatarju għall-Konvenzjoni ta' Brussel;

Isegwi għalhekk li l-azzjoni attriċi hija preskritta a tenur ta' l-artikolu 5 (B) (4) tal-polza ta' kariku billi dina saret wara li

skada l-perijodu miftiehem ta' disa' (9) xhur;

Ghal dawn ir-raġunijiet:

Tiddeċidi billi, filwaqt li tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenuti *nomine* u tiddikjara ghalhekk l-azzjoni attriċi preskritta, u ghaldaqstant tiċhad it-talbiet kollha attriċi bl-ispejjeż tal-kawża kontra l-attur *nomine*";

Fl-appell tieghu l-attur sostna li dan il-każ kollu jiġi rregolat bil-*Hague Rules*. Skond l-artikolu 3 (6) ta' dawn ir-regoli, l-azzjoni attriċi tiġi preskritta b'terminu ta' sena mid-data tal-konsenja. Il-klawsola 5 (B) (4) tal-polza, li tistipula terminu anqas, ċjoè disa' xhur, kienet invalida u ma tistax tiġi applikata billi hija pprojbita a tenur ta' l-artikolu 3 (8) ta' l-istess regoli. L-appellant sostna l-aggravju tieghu b'referenza ta' dottrina u ġurisprudenza estera. Huwa talab ir-revoka tas-sentenza appellata u li dina l-Qorti tiċhad l-ewwel żewġ eċċezzjonijiet u tirrinviya l-atti lill-Ewwel Qorti sabiex il-kawża titkompli;

Il-konvenuti *nomine* irribattew l-argumenti ta' l-appellant billi ghamlu referenza ghas-sentenza **Sammut noe vs Gollcher et noe**, deċiża minn din il-Qorti fit-22 ta' Ġunju, 1994. Huwa sostna li s-sentenza appellata kienet ġusta u ghalhekk timmerita konferma in kwantu laqgħet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni skond il-klawsola 5 (B) (4) tal-polza tal-kariku. Talab ukoll, subordinatament, li din il-Qorti tilqa' t-tieni eċċezzjoni tal-preskrizzjoni tas-sena skond il-*Hague Rules*;

Fis-sentenza li din il-Qorti tat illum stess, fil-kawża ċitaz nru. 714/92, fl-ismijiet **John Galdes noe vs James Gollcher et noe**, din il-Qorti kellha okkażjoni tidhol fil-fond u tiddeċidi l-kwistjoni dibattuta ukoll f'din il-kawża odjerna u ċjoè jekk,

f'polza tal-kariku li tkun irregolata bil-*Hague Rules*, jew bil-*Hague Visby Rules*, jistghux il-partijiet, fl-istess polza, jistipulaw perijodu aqsar mill-perijodu ta' sena moghti mill-imsemmija *rules* għall-intavolar ta' kawża għar-risarċiment ta' danni subiti f'merkanzija trasportata bis-saħha ta' l-istess polza;

Din il-Qorti waslet għall-konklużjoni li klawsola li tistipula terminu aqsar minn sena hija invalida, billi hija proprobita mill-paragrafu 8 ta' l-artikolu 3 ta' l-istess Regoli. Din il-konklużjoni, għall-istess motivazzjoni kkontenuta f'dik is-sentenza, tapplika bl-istess forza għall-kawża odjerna. Din il-Qorti mhijiex sejra tirrepeti l-argumenti li mmotivaw l-istess sentenza, iżda tagħmel espressa referenza għalihom, a skans ta' ripetizzjoni inutili;

Tillimita l-osservazzjonijiet tagħha billi tirrileva li l-polza in kwistjoni giet emessa f'Antwerp, li kien il-port minn fejn il-merkanzija, meritu tal-kawża, giet esportata. Billi l-Belġju kien wiehed mill-*contracting states* li aċċetta il-*Hague Visby Rules (Protocol to amend the International Convention for the Unification of Certain Rules of Law Relating to Bills of Lading, Brussels, February 23, 1968)*, isegwi li l-istess regoli huma pjenament applikabbli għall-polza in kwistjoni, esebita a fol. 6 tal-proċess;

Konsegwentement, l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenuti a bażi tal-preskrizzjoni tad-disa' xhur, skond il-klawsola 5 (B) (4) hija nfondata u għalhekk l-appell sejjer jiġi milqugh;

Però, din il-Qorti ma tistax tinvestiga u tidderimi t-tieni eċċezzjoni (preskrizzjoni tas-sena a bażi tal-*Hague Rules*), kif issuggerixxa l-attur appellant, billi dina l-eċċezzjoni gustament ma gietx deċiża mill-Ewwel Onorabbli Qorti (la darba hija kienet laqgħet eċċezzjoni tal-preskrizzjoni fuq terminu iqsar) u

huwa xieraq li l-partijiet ikollhom il-benefiċċju tad-doppju ezami;

Għal dawn il-motivi:

Tilqa' l-appell, tirrevoka s-sentenza appellata, tiċhad l-ewwel imsemmija eċċezzjoni u tibghat l-atti lura lill-Ewwel Onorabli Qorti sabiex il-kawża titkompla skond il-liġi;

L-ispejjeż taż-żewġ istanzi jithallsu mill-appellati Bianchi.
